

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

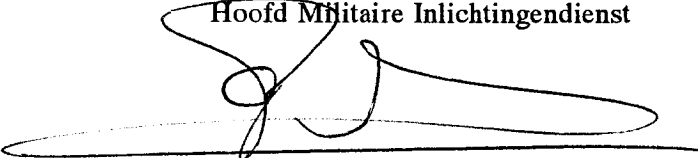
DIS/95/12.13.4/424

14 februari 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 10/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

P.C. Kok
Commandeur

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/424 d.d. 14 februari 1995

AAN:

**Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)**

**Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]**

**Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ**

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

**HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief**

**Bijlagen
één (1)**

**Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage**

**Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34**

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

10/95

(Afgesloten 141200 FEB 1995)

Bosnië-Herzegovina

De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft zich verheugd betoond over de aankondiging van de Bosnische president Izetbegovic, dat hij bereid is tot onderhandelingen met Karadzic over een vredesregeling. Karadzic benadrukte dat ook hij bereid is om zonder voorwaarden vooraf met Izetbegovic te onderhandelen over een "definitieve oplossing van de onderlinge problemen". Zoals reeds eerder gemeld, was de aankondiging van Izetbegovic vooral bedoeld om zijn positieve opstelling ten opzichte van het vredesproces te illustreren. De Bosnische Moslims hebben voortdurend benadrukt dat zij verdere onderhandelingen afhankelijk stellen van aanvaarding door de Bosnische Serviërs van het plan van de internationale Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina. Karadzic is hiertoe tot op heden niet bereid geweest; zijn formulering omtrent onderhandelingen "zonder voorwaarden vooraf" wijst erop dat hij aan deze stellingname vasthoudt. Tegen die achtergrond lijkt de kans op vruchtbare onderhandelingen onveranderd klein.

Er zijn nieuwe meldingen van fricties tussen Kroaten en Moslims in met name noordoost-Bosnië. Op diverse plaatsen rond Tuzla zouden Bosnische eenheden Kroaten hebben mishandeld en/of uit hun huizen hebben verdreven. Volgens tenminste één melding zou een eenheid van Arabische huurlingen voor deze incidenten verantwoordelijk zijn geweest. Hoewel bij veel van dergelijke berichten politiek-propagandistische motieven een rol spelen, onderstrepen zij de voortdurende spanningen tussen Bosnische Kroaten en Moslims. Naar verwachting zal er ook op lokaal niveau groot verzet blijven bestaan tegen de door de politieke leiding van beide partijen voorgenomen intensivering van de onderlinge samenwerking in het kader van de Federatie.

Er zijn overigens ook aanwijzingen voor verdeeldheid binnen de Bosnisch-Kroatische gemeenschap. De meerderheid zou blijven vasthouden aan behoud en zelfs versterking van de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina, en in een later stadium, als de politieke en militaire situatie dat toelaat, volledige aansluiting bij Kroatië nastreven. De voorstanders hiervan zouden vooral woonachtig zijn in het zuiden van Bosnië-Herzegovina, dat direct aan Kroatië grenst. De bewoners van de relatief geïsoleerde

Kroatische enclaves in centraal-Bosnië zien echter in een Federatie met de Moslims een mogelijkheid tot overleven. Overigens stellen zij als voorwaarde dat in dat geval moet worden voorkomen dat de Moslims de onderlinge Federatie op grond van hun grotere aantallen gaan domineren; bij de volkstelling van 1991 was het aantal Moslims bijna drie maal zo groot als het aantal Kroaten. Overigens vindt er sinds enige tijd een "emigratie" plaats van Kroaten uit die enclaves naar Herzegovina. Vermoed wordt dat het daarbij gaat om aanhangers van het streven naar een Groot-Kroatië, die zich niet kunnen vinden in het standpunt van de meerderheid in hun oorspronkelijke woonplaats.

Naar verluidt neemt de strijd in west-Bosnië rond Bihac verder in intensiteit toe. VN-zegslieden hebben gesteld dat er op relatief grote schaal eenheden van de Kroatisch-Servische strijdkrachten (SVK) zijn overgebracht naar de omgeving van Bihac. Zoals reeds eerder gemeld, hebben de Bosnische eenheden hun posities rond Bihac de afgelopen weken aanzienlijk verbeterd. Waarschijnlijk heeft de aanvoer van additionele SVK-eenheden te maken met de Servische wens het verloren terrein te heroveren. Overigens moet worden onderstreept dat deze melding aangeeft dat de Kroatische Serviërs op korte termijn geen Kroatische aanval op de UNPAs verwachten; in dat geval zou het overbrengen van troepen naar Bosnië-Herzegovina namelijk niet voor de hand zou liggen.

De Bosnische opperbevelhebber Delic heeft verklaard vooralsnog niet meer te willen deelnemen aan onderhandelingen over de stationering van UNPROFOR-eenheden langs de huidige bestandslijnen. Daarbij verwees hij met name naar de verheviging van de strijd rond Bihac. Zoals reeds eerder gemeld hebben de Moslims, in tegenstelling tot de Serviërs en Kroaten, geen belang bij een dergelijke stationering, die de status quo op het slagveld slechts zou consolideren. Kennelijk gebruikt Delic de situatie rond Bihac als rechtvaardiging van zijn opstelling.

Volgens media in de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië) zal op de komende zitting van het parlement van die republiek een voorstel ter tafel komen voor de formele vorming van een Federatie tussen de Krajina en de Bosnisch-Servische republiek (RS). In dat kader zouden enkele parlementsleden uit de RS de komende tijd de Krajina bezoeken. Er bestaan reeds geruime tijd overeenkomsten voor politieke en militaire samenwerking tussen de Krajina en de RS. Onlangs heeft Karadzic nogmaals herhaald dat RS-eenheden de Krajina zullen bijstaan in geval van een Kroatische aanval. De eventuele vestiging van een Bosnisch- en Kroatisch-Servische Federatie zou deze samenwerking een structureel karakter geven en een stap zijn in de richting van een Groot-Servisch staatsverband. Met betrekking tot de federatie tussen Bosnische en Kroatische Serviërs speelt de vrees een hoofdrol dat de Servische president Milosevic bereid zou zijn onder bepaalde voorwaarden hun belangen ondergeschikt te maken aan zijn streven naar opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië". Intensivering van de samenwerking tussen de Krajina en de RS kan dan leiden tot een betere coördinatie van de politieke en militaire opvattingen van beide regeringen en uitbreiding van de militaire bijstand tegen aanvallen van Kroatische of Bosnische zijde.

In dit verband is vermeldenswaard dat recente, overigens nog onbevestigde, berichten inderdaad melding maken van de aanwezigheid van militairen van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) bij eenheden van de SVK, in ieder geval in UNPA-west. Hoewel geen concrete voorbereidingen voor grootschalige operaties zijn vastgesteld, meldt UNPROFOR wèl dat aan Servische en Kroatische zijde de paraatheid is verhoogd. Deze berichten onderstrepen dat in geval van oploeiende strijd rond de UNPAs, een betrokkenheid van Bosnische Serviërs daarbij alleszins tot de mogelijkheden behoort.

De "Joegoslavische" media melden een toename van de spanningen in de militair-politieke top van de RS. Zo zou de Chef Staf van de VRS, Milovanovic, hebben aangekondigd zijn activiteiten te willen verleggen van Bihac naar Bosansko Grahovo (centraal-Bosnië). Bovendien zou er in de politieke top van de RS verdeeldheid bestaan over de controle over enkele (zwarte) handelscircuits en bepaalde politie-eenheden. Tenslotte zou er verdeeldheid bestaan tussen de machtscentra in oost-Bosnië (met name gecentreerd rond Bijeljina) en west-Bosnië (Banja Luka).

Voor een deel houden dergelijke berichten ongetwijfeld verband met de pogingen van Milosevic de positie van Karadzic te ondergraven als gevolg van diens weigering het voorstel van de Contactgroep te aanvaarden. Anderzijds is er reeds geruime tijd sprake van latente verdeeldheid onder de Bosnische Serviërs. Zo heerst er in Banja Luka onvrede over de dominantie positie van "oostelijke" Serviërs in de politieke top van de RS, terwijl historisch gezien juist Banja Luka het belangrijkste bestuurlijke centrum in de regio was. Ook bestaan er persoonlijke rivaliteiten, die voor een deel kunnen worden toegeschreven aan tegengestelde commerciële belangen. Het is zeer waarschijnlijk dat dergelijke spanningen onder invloed van de opstelling van Milosevic en het groeiende isolement van de Bosnische Serviërs in toenemende mate de kop opsteken.

De melding met betrekking tot Milovanovic is uiterst opmerkelijk. Zoals bekend waren er (inmiddels van officiële zijde tegengesproken) berichten dat hij zou zijn ontslagen in verband met de tegenvallende militaire ontwikkelingen rond Bihac, of uit onvrede met het beleid van Karadzic. Zijn "overplaatsing" naar de regio Bosansko Grahovo is in dat verband opmerkelijk, omdat in die omgeving slechts sprake is van confrontaties met de (Bosnische en Kroatische) Kroaten. In die regio is een toename van de spanningen op korte termijn waarschijnlijk, omdat door Bosansko Grahovo de belangrijkste toegangsweg van de RS naar Knin (UNPA-zuid) loopt. Zoals reeds eerder gemeld, hebben Bosnische en Kroatische Kroaten ten zuiden van Bosansko Grahovo de afgelopen maanden offensieve operaties uitgevoerd tegen Servische stellingen. Overigens is opmerkelijk dat Milovanovic, na zijn inzet in Bihac, kennelijk opnieuw operationele taken krijgt, terwijl hij formeel Chef Staf van de VRS is.

Kroatië

VN-waarnemers maken melding van voertuigen van de reguliere Kroatische strijdkrachten (HV), die tanks en artillerie vervoerden in de richting van Livno (zuid-Bosnië). Deze melding geeft aan dat de HV nog steeds militair betrokken is bij de strijd in de omgeving van Livno. Zoals reeds eerder gemeld,

hadden de HV-eenheden die in belangrijke mate verantwoordelijk waren voor de Kroatische gebiedswinst in deze regio, onlangs hun positie overgedragen aan Bosnisch-Kroatische eenheden (HVO) en zich weer teruggetrokken naar Kroatisch grondgebied. De jongste meldingen wijzen erop dat Kroatië de HVO rond Livno verder wil versterken. De terreinwinst van de Kroaten rond Livno had mede tot doel de uitgangspositie voor een aanval op UNPA-zuid te verbeteren. Derhalve is denkbaar dat de versterking van de HVO aldaar mede tegen die achtergrond moet worden gezien.

De Kroatische president Tudjman heeft gepleit voor de stationering van NAVO-eenheden aan de internationaal erkende grenzen van zijn land als UNPROFOR zal worden teruggetrokken. Hij wees erop dat daardoor grensoverschrijdende activiteiten van SVK-eenheden in de omgeving van Bihac kunnen worden voorkomen. De oproep van Tudjman komt overeen met eerdere uitspraken van Kroatische topfunctionarissen, die de afgelopen weken hebben gepleit voor stationering van VN-eenheden aan de Kroatische grenzen. Deze uitspraken worden onder meer gezien als een indicatie dat Kroatië in beginsel bereid blijft in te stemmen met een bepaalde rol voor een internationale vredesmacht, mits er concrete maatregelen worden genomen om het herstel van het Kroatische gezag over de Krajina te bewerkstelligen. Dat Tudjman in zijn jongste voorstel gewag maakt van NAVO-eenheden in plaats van VN-troepen, houdt vermoedelijk mede verband met het feit dat het aanzien van UNPROFOR onder de Kroatische bevolking gering is en dat van NAVO-eenheden een actiever optreden tegen de Serviërs wordt verwacht. De kans op aanvaarding van dit voorstel is gering.

Het Tsjechische UNPROFOR-bataljon in UNPA-zuid meldt dat het aantal schermutselingen in haar sector nog nooit zo hoog is geweest als de afgelopen dagen. Hoewel het nog steeds een relatief laag aantal schendingen betreft (niet meer dan 20 per dag) wijst deze melding toch op toenemende spanningen bij de Serviërs en Kroaten, die volgens de Tsjechen in gelijke mate verantwoordelijk zijn voor de bestandsschendingen. Het toenemende aantal incidenten houdt waarschijnlijk verband met de Kroatische beslissing het UNPROFOR-mandaat na 31 maart a.s. niet te verlengen. Daardoor wordt een Kroatisch militair optreden tegen de Krajina denkbaar. Hoewel er geen aanwijzingen zijn dat de HV of de SVK zich voorbereiden op grootschalige operaties op korte termijn, kan ook van losstaande incidenten een escalerende werking uitgaan.

In tegenstelling tot eerdere indicaties heeft de premier van de Krajina, Mikelic, ten overstaan van UNPROFOR-functionarissen verklaard dat de implementatie van bestaande akkoorden met Kroatië niet in het gedrang komt door recente besluiten van het parlement van de Krajina. Zoals eerder gemeld had het parlement besloten verdere onderhandelingen met Kroatië over de verbetering van de onderlinge economische betrekkingen te bevriezen, tenzij de Kroatische regering haar besluit met betrekking tot het UNPROFOR-mandaat teruggedraait. Op grond daarvan bestond de vrees dat uitvoering van bestaande akkoorden, zoals die met betrekking tot openstelling van de snelweg door UNPA-west en de oliepijpleiding door UNPA-noord, eveneens zouden worden teruggedraaid. De uitspraak van Mikelic lijkt erop te wijzen dat dit niet in de bedoeling van de machthebbers in de Krajina ligt. Voor een deel is dit

te verklaren doordat ook de Serviërs economisch voordeel genieten van deze akkoorden. Daarbij kan de uitspraak van Mikelic ook worden opgevat als een indicatie dat de Krajina de spanningen rond de UNPAs niet nodeloos wil opvoeren.

Servië/Montenegro

De Griekse minister van Buitenlandse Zaken Papoulias heeft onlangs een bezoek gebracht aan "Joegoslavië". Bij die gelegenheid heeft hij initiatieven aangekondigd die moeten leiden tot opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië". Papoulias' "Joegoslavische" ambtgenoot Jovanovic heeft gesteld slechts over te willen gaan tot erkenning van Macedonië, wanneer dat land zijn conflicten met Griekenland heeft opgelost. Griekenland heeft van alle EG-leden de beste betrekkingen met "Joegoslavië". Het heeft er, evenals Roemenië, Bulgarije, Oekraïne en Hongarije, voortdurend op gewezen dat de internationale sancties tegen "Joegoslavië" aanzienlijke economische verliezen tot gevolg hebben gehad. Tegen die achtergrond is een Grieks initiatief in de door Papoulias genoemde richting zeker niet ondenkbaar, al zou zo'n initiatief haaks staan op het huidige beleid van de EU. De reactie van Jovanovic wijst erop dat Griekenland in ruil voor zijn pleidooi heeft bedongen dat "Joegoslavië" erkenning van Macedonië koppelt aan oplossing van het Grieks-Macedonische geschil. Overigens is zo'n erkenning ook niet in het belang van "Joegoslavië" zolang de meningsverschillen over het verloop van de Macedonisch-"Joegoslavische" grens niet zijn opgelost.

Onlangs heeft [REDACTED] in het voormalige Joegoslavië gemeld over aanwijzingen te beschikken dat Milosevic de Griekse regering heeft voorgesteld de samenwerking tussen beide landen te intensiveren. Alhoewel [REDACTED] geen nadere gegevens verstrekke, zou Milosevic ervoor hebben gepleit bij dit samenwerkingsverband ook Macedonië te betrekken. In het kader van de Grieks-"Joegoslavische" samenwerking zouden gezamenlijke militaire oefeningen moeten worden gehouden, gecontroleerd vanuit een gezamenlijk hoofdkwartier in Thessaloniki. Ook zou er een gezamenlijke centrale bank moeten worden gevestigd, alsmede een vrijhandelszone. Beide landen zouden gezamenlijke vertegenwoordigers in het buitenland moeten benoemen. Macedonië zou, om tegemoet te komen aan de Griekse bezwaren, worden herdoopt in "Slavische Republiek Macedonië". Overigens zijn er geen indicaties dat Milosevic ook de Macedonische autoriteiten over dit voorstel gepolst heeft.

Indien bevestigd, moeten dergelijke voorstellen primair worden gezien als onderdeel van de pogingen van Milosevic om zijn internationale isolement te doorbreken. Het lijkt weinig twijfel dat Griekenland, ondanks de relatief goede betrekkingen met Servië, dergelijke voorstellen zal afwijzen, omdat zij inbreuk maken op de Griekse soevereiniteit op een aantal kerngebieden en ook voor de EU- en NAVO-partners onaanvaardbaar zouden zijn. Overigens is de voorgestelde naamgeving voor Macedonië in Griekse ogen ook onaanvaardbaar; de Griekse regering heeft herhaaldelijk onderstreept geen enkele naamgeving te willen aanvaarden waarin het woord "Macedonisch" voorkomt.

Macedonië

De leider van de Serviërs in Macedonië heeft gesteld dat hij een Servisch-talige universiteit zal eisen, indien de Macedonische regering de Albanese zal toestaan een Albanese-talige universiteit te stichten. Zoals bekend hebben etnische Albanese onlangs een eigen universiteit opgericht in Tetovo, maar hebben de Macedonische autoriteiten geweigerd deze te erkennen uit vrees dat deze instelling een bron van separatisme zal worden. Hoewel het aantal Serviërs in Macedonië zeer klein is ($\pm 2\%$ van de bevolking), bestaat in Macedonië de vrees dat zij door het Servische bewind als "Vijfde Kolonne" kunnen worden gebruikt om de binnenlandse situatie in Macedonië te destabiliseren. Een factor van overweging daarbij is dat Servische extreem-nationalisten Macedonië als zuid-Servië beschouwen. Het feit dat Belgrado de onderlinge grens niet erkent, versterkt deze vrees nog. Het Servische dreigement zal de bereidheid van de Macedoniërs om aan de Albanese wensen te voldoen, zeker niet stimuleren.

Conclusie/voorzicht

Er zijn nog steeds geen indicaties dat het huidige bestand in Bosnië-Herzegovina zal leiden tot een doorbraak in de vredesbesprekingen. Hoewel Serviërs en Moslims aangeven bereid te zijn tot onderhandelingen, hebben zij hun onvernegbare uitgangsstellingen nog niet opgegeven. Er is geen aanwijzing dat één der strijdende partijen wezenlijke concessies zou overwegen.

De militaire situatie in Kroatië en Bosnië-Herzegovina lijkt in toenemende mate verweven te zijn, nu er nieuwe aanwijzingen zijn voor Kroatische betrokkenheid bij de strijd in Bosnië-Herzegovina, de Serviërs in beide republieken verdere samenwerking hebben aangekondigd, en er op relatief grote schaal eenheden van de Kroatische Serviërs zijn overgebracht naar de enclave rond Bihac. Overigens houdt de samenwerking tussen Bosnische en Kroatische Serviërs tevens verband met hun dreigende isolement.

De Kroatische regering heeft eens te meer aangegeven bereid te zijn in te stemmen met een zekere aanwezigheid van een internationale vredesmacht aan de grenzen van de republiek, mits er concrete stappen worden genomen die moeten leiden tot herstel van haar gezag over de Krajina. In concreto heeft de Kroatische president Tudjman gepleit voor een grotere betrokkenheid van de NAVO bij de vredesinspanningen. De kans dat deze suggestie ook in de praktijk zal worden gebracht, is uiterst klein.

Hoewel er geen aanwijzingen zijn dat één der conflictpartijen in Kroatië op korte termijn grootschalige operaties voorbereidt, is er sprake van groeiende spanningen, die kunnen leiden tot incidenten en zelfs tot een escalatie van de strijd.